

Směrnice vedoucí katedry primární a preprimární pedagogiky č. 2/2021

Část I. Obecná ustanovení

Čl. 1

(1) Tuto směrnici vydává vedoucí katedry primární a preprimární pedagogiky (dále též jen „vedoucí katedry“) na základě čl. 22 opatření děkana č. 7/2017 o studiu v bakalářských a magisterských studijních programech (dále jen „opatření děkana“).

(2) Tato směrnice konkretizuje pravidla obsažená v opatření děkana týkající se státní závěrečné zkoušky (dále jen „SZZ“) pro obor **Učitelství pro mateřské školy**.

Část II. Oborová část SZZ

Čl. 2 Zkouška z předmětu SZZ

(1) SZZ oboru Učitelství pro mateřské školy zahrnuje několik samostatně hodnocených zkoušek z jednotlivých předmětů SZZ (dále jen "zkouška z předmětu SZZ").

(2) Katedra primární a preprimární pedagogiky garantuje u studijního oboru Učitelství pro mateřské školy tyto zkoušky z předmětu SZZ.

Povinné předměty SZZ

- a) KPEP/QMZB1 Předškolní pedagogika,
- b) KPEP/QMZB2 Psychologie.

Povinně volitelné předměty SZZ (student volí právě jeden předmět podle vystudované specializace):

- c) KPEP/QMZB3 Speciální pedagogika,
- d) KPEP/QMZB4 Estetika.

Zkoušky KPEP/QMZB1 a KPEP/QMZB2 se konají v jednom termínu. Zkouška KPEP/QMZB3, respective KPEP/QMZB4 se koná ve druhém termínu spolu s obhajobou bakalářské práce.

ČI. 3

Zkouška z předmětu SZZ KPEP/QMZB1 Předškolní pedagogika

(1) Do zkoušky ústí tyto povinné předměty

a) KPE/MHMB (KPE/MHMK) ^{i ii}	Hry v mateřské škole
b) KPE/MOPDB (KPE/ MUPK)	Obecná pedagogika a dějiny pedagogiky (Úvod do pedagogiky)
c) KPE/MPPB1 (KPE/MPPK1)	Předškolní pedagogika I
d) KPE/MPXB1 (KPE/ MPXK1)	Průběžná pedagogická praxe I
e) KBI/MDSB2 (KPE/MDSK2)	Dítě a svět II-didaktika environment. výchovy
f) KPE/MKDB1 (KPE/MKDK1)	Komunikace s dětmi I
g) KPE/MPPB2 (KPE/MPPK2)	Předškolní pedagogika II
h) KPE/MSXB1 (KPE/MSXK1)	Souvislá pedagogická praxe I
i) KPE/MAVPB (KPE/MAVPK)	Alternativní vzdělávací programy
j) KPE/MFDB1 (KPE/MFDK1)	Filosofie pro děti I
k) KPE/MKDB2 (KPE/MKDK2)	Komunikace s dětmi II
l) KPE/MKUB1 (KPE/MKUK2)	Kurikulum v MŠ I
m) KPE/MPXB2 (KPE/MPXK2)	Průběžná pedagogická praxe II
n) KPE/MSPB1 (KPE/MSPK1)	Speciální pedagogika I
o) KPE/MFDB2 (KPE/MFDK2)	Filozofie pro děti II
p) KPE/MKUB2 (KPE/MKUK2)	Kurikulum v MŠ II
q) KPE/MPDB1 (KPE/MPDK1)	Pedagogická diagnostika I
r) KPE/MSXB2 (KPE/MSXK2)	Pedagogická praxe souvislá II
s) KPE/MTDB2 (KPE/MTDK2)	Tvořivá dramatika II
t) KSV/MMEB (KSV/MMEK)	Mediální pedagogika
u) KPE/MMGB1 (KPE/MMGK1)	Management I
v) KPE/MPDB2 (KPE/MPDK2)	Pedagogická diagnostika II
w) KPE/MPXB3 (KPE/MPXK3)	Průběžná pedagogická praxe III
x) KPE/MSXB3 (KPE/MSXK3)	Souvislá pedagogická praxe III
y) KIN/MDTB (KIN/MDTK)	Digitální technologie v předškolním vzdělávání
z) KPE/MEVAB (KPE/MEVAK)	Evaluace
aa) KPE/MMGB2 (KPE/MMGK2)	Management II
bb)KPE/MŘRB (KPE/MŘRK)	Řečové a rozumové činnosti
cc) KPE/MSARB (KPE/MSARK)	Sociální aspekty rodiny v pedag. Kontextu

(2) Do zkoušky ústí též povinně volitelné předměty; povinnosti jejich plnění stanovuje platný studijní plán.

(3) Zkouška má ústní formu. Student se připravuje v místnosti, kde se zkouší. Čas určený na přípravu je minimálně 20 minut. Vlastní zkouška trvá maximálně 30 minut. Student je povinen předložit didaktické portfolio (v tištěné podobě), nad jehož náplní může být v průběhu SZZ diskutováno ve vztahu k vylosovaným tématům. Ke zkoušce si dále student přinese seznam prostudované literatury. Ke každé otázce je veden rozhovor, na základě kterého student prokáže nejen teoretické znalosti, ale také schopnost znalosti aplikovat, uvádět reálné příklady jako ilustraci. Zkouší členové komise, které určí předseda komise. Do rozhovoru se může zapojit kterýkoli další člen komise. Známkou navrhnou v neveřejné rozpravě po vyzkoušení všech studentů členové komise, kteří zkoušeli. Ostatní členové komise se mohou ke známce vyjádřit. Pokud nejsou stanoviska souhlasná, o známce hlasují na návrh předsedy všichni členové komise.

(4) Tematické okruhy zkoušky jsou:

1. Pedagogika, její základní kategorie. Předškolní pedagogika v systému pedagogických disciplín. Orientace v základních termínech pedagogiky a jejich aplikace do předškolní pedagogiky.
2. Proměny pojetí dítěte a dětství v historické perspektivě (s odvoláním na dílo vybraných osobností: J. Locke, J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi); cesta k současným humanistickým přístupům.
3. Východiska české předškolní výchovy. Předškolní výchova v díle J. A. Komenského. Počátky institucionální péče v Čechách (J. A., Komenský, J. V. Svoboda, M. Riegrová-Palacká).
4. Proměny předškolní výchovy na počátku 20. století. Reforma české mateřské školy (E. Keyová, J. Dewey, I. Jarníková, A. Süssová...).
5. Předškolní výchova po roce 1945, kolektivní výchova a sociocentrický výchovný model (důsledky zákona o jednotné škole, Programy a osnovy pro mateřské školy).
6. Předškolní výchova po roce 1989. Osobnostně orientovaný model předškolního vzdělávání (E. Opravilová, J. Havlínová).
7. Alternativní vzdělávací programy z historického pohledu a současné moderní alternativy (O. Declory, M. Montessori, R. Steiner).
8. Systém kurikulárních dokumentů pro předškolní vzdělávání (Bílá kniha, Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání, RVP PV, Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+).
9. Individualizace vzdělávání v mateřské škole v souvislosti s naplňováním potřeb dítěte (A. Maslow, J. Langmeier & Z. Matějček, J. Dunovský) a rizika spojená s nedostatečným naplňováním potřeb a nerespektujícím přístupem k dítěti.
10. Vztah cílů, výstupů a činností v obsahu předškolního vzdělávání; projektování vzdělávání ve třídě MŠ – propojenost s RVP PV, ŠVP PV a TVP.
11. Mateřská škola jako vzdělávací a výchovná instituce, její společenský význam a úkol (význam působení MŠ na úspěšnost dítěte v dalším vzdělávání a v životě obecně, vstup dítěte do MŠ, formy adaptačního období, organizace života dětí v MŠ, legislativa).
12. Hra jako základní nástroj učení a vrůstání dítěte do okolního světa (vymezení pojmu, znaky, vlastnosti; význam hry pro dítě a jeho rozvoj, vývojové etapy hry; formy her v MŠ, jejich výchovné využití a role učitele při hrách dětí; hračka v mateřské škole).
13. Respektující komunikace, její principy, techniky a vliv na rozvíjení osobnosti dítěte.
14. Evaluace a autoevaluace jako prostředek ke zvyšování kvality MŠ (vnější a vnitřní evaluace mateřské školy, význam autoevaluace MŠ, metody autoevaluace, tvorba plánu evaluace na úrovni školy a třídy, sebereflexe učitele).
15. Profesionální identita učitele MŠ (legislativa spojená s učitelským vzděláním; profesní vývoj učitele MŠ). Profesionální etika. Kompetence učitele MŠ.
16. Předškolní vzdělávání a jeho obsah (učební obsahy vymezené RVP PV; pěstování základů gramotností; podpora vývoje řeči v MŠ; cizí jazyk v předškolním vzdělávání).
17. Edukační proces v podmínkách MŠ (metody práce; pedagogické zásady; organizační formy; prožitkové a kooperativní učení; formativní hodnocení; integrované pojetí a projekty v prostředí MŠ).

18. Návaznost předškolního a primárního vzdělávání (posuzování školní zralosti a školní připravenosti; kompetence předškolního dítěte při opouštění mateřské školy; odklad školní docházky; domácí vzdělávání).
19. Princip inkluze v současném předškolním vzdělávání (rozlišení integrace a inkluze; dítě se speciálními vzdělávacími potřebami; dítě sociálně znevýhodněné; nadané dítě v MŠ; možnosti spolupráce s rodinou).
20. Dítě předškolního věku a rodina (problémy současné české rodiny, přechod dítěte z rodiny do MŠ, spolupráce rodiny a MŠ, povinná docházka do MŠ, její přínos a rizika).
21. Aktuální problémy předškolního vzdělávání (role médií, sexuální výchova, prevence sociálně patologických jevů, dvouleté děti v MŠ, specifické znaky současného dětství).
22. Pedagogická diagnostika dítěte (podstata a cíl diagnostiky dítěte v předškolním věku, oblasti diagnostiky dítěte, popis konkrétních metod pedagogické diagnostiky, tvorba individuálního vzdělávacího programu) a hodnocení dítěte.
23. Dětská práva a jejich specifika v předškolním věku (vývoj náhledů na práva dítěte, Úmluva o právech dítěte v ČR; vztah dětských práv a potřeb dítěte předškolního věku; možnosti pomoci ze strany MŠ v případě narušování práv dítěte).
24. Výchovné důrazy v předškolní období (výchova environmentální a polytechnická, mravní, multikulturní, estetická; globální výchova).

Seznam doporučené literatury:

- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2007). *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Computer Press.
- Bytešníková, I. (2007). *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku*. MU.
- Caiatiová, M. et al. (1995). *Volná hra*. Portál.
- Čapková, D. (1980). *Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku do konce 18. století: Určeno pro posl. fak. pedagog.* Státní pedagogické nakladatelství.
- Dvořáková, M. (2000). *Pedagogicko psychologická diagnostika I*. PF JU.
- Gardočová, J., Dujková, L. et al. (2003). *Vzdělávací program Začít spolu*. Portál.
- Gruneliusová, E. M. (1992). *Výchova v raném dětském věku (školky s waldorfskou pedagogikou)*. Baltazar.
- Havlíková, M. (2006). *Program podpory zdraví ve škole: rukověť projektu Zdravá škola*. Portál.
- Hejlová, H. (2010). *Práva dítěte ve vzdělávání – výzva pro učitele*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- Helus, Z. (2009). *Dítě v osobnostním pojetí*. Portál.
- Horká H., & Syslová Z. (2011). *Studie k předškolní pedagogice*, PedF MU.
- Jančaříková, K. (2010). *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Josef Raabe.

- Jirák, J., & Köpplová, B. (2009). *Masová média*. Portál.
- Kasper, T., & Kaseprová, D. (2008). *Dějiny pedagogiky*. Grada.
- Kodým, M. (1991). *Úmluva o právech dítěte: přijata v New Yorku 20. listopadu 1989*. Teofakt.
- Kolláriková, Z., & Pupala, B. et al. (2001). *Předškolní a primární pedagogika*. Portál.
- Komenský, J. A. (1992). *Informatorium školy mateřské*. Kalich.
- Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., & Kopřivová, T. (2005). *Respektovat a být respektován*. Spirála.
- Koťátková, S. (2005). *Hry v mateřské škole v teorii i praxi*. Grada.
- Lenderová, M., & Rýdl, K. (2006). *Radostné dětství?: dítě v Čechách devatenáctého století*. Paseka.
- Mareš, J., & Křivohlavý, J. (1995). *Komunikace ve škole*. MU.
- Mičienka, M., & Jirák, J. (2007). *Základy mediální výchovy*. Portál.
- Mišurcová, V. (1980). *Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku v 19. a 20. století*. SPN.
- Národní program rozvoje vzdělávání. Bílá kniha*. (2001). MŠMT.
- Národní zpráva o stavu předškolní výchovy, vzdělávání a péče o děti předškolního věku v České republice*. (2000). MŠMT.
- Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Grada.
- Opravilová, E., & Gebhartová, V. (2003). *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Portál.
- Opravilová, E., & Kropáčková, J. (2005). *Studijní texty k předškolní pedagogice s úvodem do pedagogiky*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- Opravilová, E., & Uhlířová, J. (2010). *Předškolní výchova v zrcadle pramenů I*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- Opravilová, E., & Uhlířová, J. (2017). *Příběhy české mateřské školy: vývoj a proměny předškolní výchovy*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- Pavlovská, M., Syslová, Z., & Šmahelová, B. (2012). *Dějiny předškolní pedagogiky*. Masarykova univerzita.
- Pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV, Metodika pro podporu individualizace vzdělávání v podmínkách MŠ*. (2007). VÚP.
- Předškolní výchova a primární vzdělávání v zemích EU*. (1997). Eurydice.
- Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy*. (1984). SPN.
- Průcha, J. (1996). *Alternativní školy*. Portál.
- Průcha, J., & Koťátková, S. (2013). *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Portál.
- Rámcový program pro předškolní vzdělávání*, Praha: MŠMT (v aktuálním znění)
- Rýdl, K., & Šmelová, E. (2012). *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Smékal, V. (2003). *Podpora optimálního rozvoje osobnosti dětí z prostředí minorit*. Barrister a Principal.

Šmelová, E., & Nelešovská, A. (2009). *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Šmelová, E., & Prášilová, M. (2018). *Didaktika předškolního vzdělávání*. Portál.

Šmelová, E., Petrová, A., & Suralová, E. (2012). *Připravenost dětí k zahájení povinné školní docházky v kontextu současného kurikula*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Šmelová, Eva. (2016). *Individualizace ve výchově a vzdělávání dětí předškolního věku*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Smolíková, K. (2005). *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. VÚP. http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/8125/manual_k_priprave_svp_materske_skoly.pdf

Svobodová, E. (2007). *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání*. RAABE.

Svobodová, E., Šmelová, E., Švejdomá, H., & Váchová, A. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole. Školní a třídní vzdělávací program*. Portál.

Svobodová, E., Vítečková, M. et al. (2017). *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Portál.

Svobodová, J., & Jůva, V. (1996). *Alternativní školy*. Paido.

Syslová, Z. (2012). *Autoevaluace v mateřské škole*. Portál.

Syslová, Z. (2017). *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi*. Masarykova univerzita.

Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku*. Wolters Kluwer.

Uhlířová, J. (2003). *Role hry v Komenského pedagogické koncepci*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školní zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů.

Zelinková, O. (1997). *Pomoz mi, abych to dokázal*. Portál.

Zelinková, O. (2007). *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Portál.

(4) Student si losuje jednu otázku pro zkoušku KPEP/QMZB1 a jednu otázku KPEP/QMZB2 (viz čl. 4) zároveň.

Čl. 4

Zkouška z předmětu SZZ KPEP/QMZB2 Psychologie

(1) Do zkoušky ústí tyto povinné předměty

a) KPE/MPSB1 (KPE/MPSK1)	Psychologie pro učitele MŠ I
b) KPE/MOSVB (KPE/MOSVK)	Osobnostní a sociální výcvik
c) KPE/MPSB2 (KPE/MPSK2)	Psychologie pro učitele MŠ II
d) KPE/MPSB3 (KPE/MPSK3)	Psychologie pro učitele MŠ III
e) KPE/MPSB4 (KPE/MPSK4)	Psychologie pro učitele MŠ IV
f) KPE/MPSB5 (KPE/MPSK5)	Psychologie pro učitele MŠ V
g) KPE/MPSB6 (KPE/MPSK6)	Psychologie pro učitele MŠ VI
- a předměty praxí, které jsou uvedeny v článku 3 (1).

(2) Pro KPEP/QMZB2 platí pravidla, která jsou uvedena v čl. 3 odst. 2 a 3.

(3) Tematické okruhy zkoušky jsou:

1. Psychologie, její obory; poznatky psychologie a jejich dopad na současné pojetí výchovy a vzdělávání. Inspirační zdroje osobnostně orientovaného pojetí výchovy.
2. Osobnost, jednota stránky fyzické + psychické + sociální + spirituální. Temperament v teoriích Eysenka, Kagana a Thomase a Chessové; vliv temperamentu (dítěte, učitele) na prožívání a chování.
3. Determinace osobnosti – vrozené a získané; sebedeterminace. Učení, sociální učení.
4. Vliv rodiny na osobnost a sebepojetí, kvalita rodinného prostředí; výchovné styly; kvalita citové vazby; sourozenecké konstelace.
5. Norma a normalita; konflikt norem a hodnot mezi rodinou a mateřskou školou; socio-kulturní handicap.
6. Narušení vývoje – psychická deprivace, citová subdeprivace, CAN; spolupráce MŠ s OSPOD.
7. Inteligence (v pojetí R. Cattela a H. Gardnera). Emoce a emoční kompetence; možnosti jejich rozvíjení; zóna nejbližšího vývoje.
8. Charakter; vývoj morálního usuzování, autoregulace.
9. Raný psychický vývoj dítěte (vlivy prenatální, období kojence, separační úzkost); období batolete; teorie separace – individuace M. Mahlerové.
10. Předškolní období – kognitivní vývoj (dle J. Piageta) a vývoj řeči; vývoj kresby.
11. Předškolní období – vývoj emoční a sociální (teorie E. Eriksona, případně S. Freuda), význam hry v předškolním věku.
12. Školní zralost; vývojová charakteristika dítěte mladšího školního věku; odklad školní docházky a péče o děti s odkladem.
13. Nároky povolání učitele mateřské školy na osobnost; „zralost“ v souvislosti se zvoleným konceptem (seberealizace a plně fungující osobnost (A. Maslow); individuace (C. G. Jung); generativita (E. Erikson); sebepřesah (V. E. Frankl). Sebepojetí učitele a jeho osobnostní rozvoj.

14. Autorita učitele MŠ – pojetí a druhy autority, její zdroje a úskalí, patologie moci; stanovení a prosazování pravidel; učitelova sebereflexe – práce s obrannými mechanismy (S. Freud, A. Freudová).
15. Učitel MŠ a jeho vliv na utváření sebepojetí dětí (vliv očekávání; práce s atribucemi); komunikační kompetence; respektování dítěte.
16. Dětská skupina, její klima a vztahy; utváření pozitivního klimatu třídy MŠ.
17. Inspirace humanistické a existenciální psychologie pro učitele (vnitřní motivace, seberealizace, autenticita, flow, smysl).
18. Práce s motivací – vnitřní (potřeby dle A. Maslow, Pessu Boyden; motivace poznávací, sociální a výkonová) a vnější (problematika odměn a trestů); naučená bezmoc, naučený optimismus.
19. Vztah rodiny a mateřské školy – zásady komunikace; rozdíly ve výchově rodinné a školní; problematika adaptace dítěte (zásady pro snadnější adaptaci, příčiny obtížné adaptace); mateřská škola jako prostor pro edukaci rodičů.
20. Podpora dětí ohrožených odmítnutím ze strany kolektivu (dětí úzkostných, agresivních, ze sociálně odlišného prostředí, s chronickým onemocněním apod.); individuální přístup.
21. Náročná témata ve výchově (téma sexuální výchovy, smrti, otázky multikulturní a jiné odlišnosti) – jak a za jakých podmínek s nimi pracovat.
22. Psychohygienu; náročné životní situace a jejich zvládnutí; pojmy: krize, trauma, stres, syndrom vyhoření; psychická odolnost, coping, self-efficacy.

Seznam doporučené literatury:

- Drapela, V. (2011). *Přehled teorií osobnosti*. Portál.
- Fontana, D. (2010). *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Portál.
- Helus, Z. (2018). *Úvod do psychologie*. Grada.
- Helus, Z. (2010). *Sociální psychologie pro pedagogy*. Grada.
- Helus, Z. (2009). *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Portál.
- Holeček, V. (2014). *Psychologie v učitelské praxi*. Grada.
- Hoskovcová, S. (2006). *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Grada,
- Mertin, V., & Gillernová, I. (2010). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Portál.
- Poláčková Šolcová, I. (2018). *Emoce: regulace a vývoj v průběhu života: funkce a zákonitosti emocí, sociální a kulturní souvislosti, měření emocí*. Grada.
- Rogers, C. R. (2015). *Být sám sebou: terapeutův pohled na psychoterapii*. Portál.
- Vágnerová, M. (2014). *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Portál.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Karolinum.

Čl. 5

Zkouška z předmětu SZZ KPEP/QMZB3 Speciální pedagogika

(1) Do zkoušky ústíiii tyto povinné a povinně volitelné předměty

a) KPE/MSPB1 (KPE/MSPK1)	Speciální pedagogika I
b) KPE/MSPB2 (KPE/MSPK2)	Speciální pedagogika II
c) KPE/MPDB1 (KPE/MPDK1)	Pedagogická diagnostika
d) KPE/MPDB2 (KPE/MPDK2)	Pedagogická diagnostika II
e) KPE/MZPB (KPE/MZPK)	Základy pediatrie pro pedagogy
f) KPE/MKLPB (KPE/MKLPK)	Kurz logopedické prevence
g) KPE/MPŠOB (KPE/MPŠOK)	Prevence školních obtíží
h) KPE/MVPIB (KPE/MVPIK)	Vybrané problémy integrace dítěte s handicapem v MŠ

(2) Zkouška následuje za obhajobou bakalářské práce. Má ústní formu. Čas určený na přípravu je minimálně 20 minut. Vlastní zkouška trvá maximálně 30 minut. Student se připravuje v místnosti, kde se zkouší. Ke zkoušce si student přinese seznam prostudované literatury. Ke každé otázce je veden rozhovor, na základě kterého student prokáže nejen teoretické znalosti, ale také schopnost znalosti aplikovat, uvádět reálné příklady jako ilustraci. Zkouší členové komise, které určí předseda komise. Do rozhovoru se může zapojit kterýkoli další člen komise. Znamku navrhnou v neveřejné rozpravě po vyzkoušení všech studentů členové komise, kteří zkoušeli. Ostatní členové komise se mohou ke známce vyjádřit. Pokud nejsou stanoviska souhlasná, o známce hlasují na návrh předsedy všichni členové komise.

(3) Tematické okruhy zkoušky jsou:

1. Speciální pedagogika jako vědní obor – předmět, cíle, systém speciální pedagogiky; terminologie ve speciální pedagogice (vada, porucha, ostižení...); vývoj a nová východiska speciální pedagogiky; integrativní/inkluzivní pedagogika.
2. Metody speciální pedagogiky; norma, normalita, abnormalita ve speciální pedagogice; individuální pojetí normality, relativizace pojmu normalita. Klasifikace postižení podle etiologie a potřeby podpory. Komplexní péče o jedince s postižením – podpora v resortu školství (výchova, vzdělávání, poradenství); možnosti podpory z jiných resortů – zdravotnictví, sociální resort.
3. Proces socializace u dětí s postižením – definice procesu socializace, složky socializačního procesu, socializace v rodině, ve škole; speciálně pedagogický pohled na socializaci – sociabilita, resocializace, dopady postižení do procesu socializace, stupně socializace; integrace, segregace, inkluze.
4. Poradenství ve speciální pedagogice – definice poradenství, cíle, metody, poradenský systém u nás (poradenská pracoviště: ŠPZ, ŠPP, SVP); personální obsazení poradenského pracoviště, úloha v procesu péče o dítě s postižením. Raná péče (vymezení rané péče, cílové skupiny a oblasti podpory, formy poskytovaných služeb).

5. Diagnostika ve speciální pedagogice (lékařská, psychologická, sociální, speciálně pedagogická), hlavní oblasti diagnostiky ve speciální pedagogice (laterální, motorika, řeč...), diagnostické metody obecné a speciální, prevence ve speciální pedagogice.
6. Dítě s postižením a jeho rodina – rodina a její význam, vliv dítěte s postižením na rodinu, výchovné postoje, potřeby pečujících rodin, jejich podpora.
7. Systém péče o dítě s postižením v raném a předškolním věku – resort zdravotnictví, školství, sociální resort; raná péče (vymezení rané péče, cíle a oblasti podpory, formy poskytované péče); výchovný a vzdělávací systém, nestátní a neziskové organizace.
8. Inkluze v oblasti předškolního vzdělávání – faktory ovlivňující a podporující inkluzivní vzdělávání (dítě s postižením, kolektiv dětí v MŠ, pracovníci MŠ, rodiče), podpůrná opatření (PLPP, IVP, asistent pedagoga, další druhy podpůrných opatření).
9. Legislativní vymezení inkluzivního vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – školský zákon a jeho prováděcí vyhlášky (Školský zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, Vyhláška č. 27/2016 o vzdělávání žáků se SVP a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů).
10. Děti s postižením zraku v MŠ (speciálně pedagogický přístup). Tyflopédie – charakteristika oboru, předmět, cíl péče. Typy a stupně zrakových vad. Předškolní výchova dítěte s postižením zraku; rozvoj dítěte se zrakovým postižením (kompenzační činitele, rozvoj prostorové orientace, rozvoj sebeobsluhy).
11. Speciálně pedagogický přístup k dětem s vadami a poruchami sluchu v MŠ. Surdopédie – charakteristika oboru, předmět péče a cíl. Význam sluchu pro jedince, typy a stupně sluchových vad. Zvláštnosti vizuální a akustické percepce, odezírání sluchově postižených, reedukace sluchu, kompenzační pomůcky. Individuální péče o dítě se sluchovým postižením v MŠ (rozvíjení sluchu, řeči, motorických schopností, význam hry pro rozvoj zrakového vnímání a pozornosti).
12. Logopedická prevence a speciálně pedagogický přístup k dětem s narušenou komunikační schopností v MŠ. Logopedie – vymezení oboru, předmět a cíl péče. Narušená komunikační schopnost, vady řeči (narušení článkování řeči, vývojová nemluvnost a získaná neurotická nemluvnost, opožděný vývoj řeči, vývojová dysfázie, narušení plynulosti řeči, symptomatrické poruchy řeči u sensorického, mentálního a somatického postižení). Intervence z pohledu učitele v předškolním zařízení, logopedická prevence.
13. Dítě s mentálním postižením v předškolním věku Mentální postižení – vymezení a klasifikační systém, etiologie. Specifika osobnosti dítěte s mentálním postižením, specifika práce s dítětem s mentálním postižením (v oblasti deficitních funkcí), metody a pomůcky využitelné v edukaci dětí s MP, hra a hračka – její diagnostická a edukační hodnota u dětí s LMP. Výchovně vzdělávací přístupy k dětem s pervazivní vývojovou poruchou.

14. Dítě s pohybovou vadou v MŠ. Somatopedie jako obor speciální pedagogiky – předmět a cíl péče. Pohybové vady – vrozené, získané, obrny, deformace, úrazy a amputace – klasifikace. Specifika práce s dítětem s tělesným postižením v MŠ (podmínky v MŠ, metodika, pomůcky – vzdělávací, rehabilitační, kompenzační). Dětská mozková obrna – klasifikace, etiologie, členění DMO. Dítě s DMO v mateřské škole.
15. Chronicky nemocné děti v MŠ. Nejčastější chronická onemocnění dětského věku – epilepsie, alergie, cukrovka a obezita, srdeční vady. Jejich klasifikace. Výchovná péče o chronicky nemocné děti v mateřské škole.
16. ADHD - porucha pozornosti s hyperaktivitou. Základní pojmy, definice, příčiny a projevy, diagnostická kritéria ADHD, možnosti intervence. Specifika práce s dítětem s ADHD v předškolním věku (rodina, mateřská škola) – zásady a postupy při práci s dítětem s ADHD předškolního věku.
17. Sociální znevýhodnění – terminologické vymezení, etiologie sociálního znevýhodnění a jeho projevy a důsledky ve výchově a vzdělávání (dítě, rodina, kontext sociální). Specifika v přístupu k těmto dětem, specifika přípravy pro vstup do školy.
18. Nadané dítě – vymezení pojmu nadání, typologie, charakteristické projevy nadaných dětí, možnosti identifikace nadaných dětí v MŠ, možnosti rozvoje nadání u dětí v MŠ (způsob práce s nadanými, inspirativní hry).

Seznam doporučené literatury:

Bartoňová, M., & Vítková, M. et. al. (2010). *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné školy*. MU.

Bartoňová, M., & Vítková, M. et. al. (2012). *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Paido.

Baslerová, P. et al. (2012). *Metodika práce se žákem se zrakovým postižením*. PF UP.

Čadilová, V., Žampachová, Z. et al. (2012). *Metodika práce se žákem s poruchami autistického spektra*. PF UP.

Čadová, E. et al. (2012). *Metodika práce se žákem s tělesným postižením a zdravotním oslabením*. PF UP.

Fořtík, V., & Fořtíková, J. (2007). *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Portál.

Goetz, M., & Uhlíková, P. (2009) *ADHD. Porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Galén.

Lechta, V. et al. (2010). *Základy inkluzivní pedagogiky*. Portál.

Potměšil, M. et al. (2012). *Metodika práce se žákem se sluchovým postižením*. PF OP.

Renotiérová, M., Ludíková, L. et al. (2005). *Speciální pedagogika*. PF UP.

Slowík, J. (2007). *Speciální pedagogika*. Grada.

Valenta, M., Petráš, P. et al. (2012). *Metodika práce se žákem s mentálním postižením*. PF UP.

Čl. 6

Zkouška z předmětu SZZ KPEP/QMZB4 Estetika

- (1) Do zkoušky ústíiii tyto povinné a povinně volitelné předměty
a) KPE/MESB1 (KPE/MESK1)	Estetika I
b) KPE/MESB2 (KPE/MESK2)	Estetika II
c) KVV/MUVUB (KPE/MUVUK)	Úvod do teorie výtvarného umění
d) KPE/MLDB1 (KPE/MLDK1)	Literatura pro děti I
e) KPE/MLDB2 (KPE/MLDK2)	Literatura pro děti II
f) KPE/MTDB1 (KPE/MTDK1)	Tvořivá dramatika I
g) KPE/MTDB2 (KPE/MTDK2)	Tvořivá dramatika II
h) KPE/MDČB (KPE/MDČK)	Dramatické činnosti v MŠ
i) KHV/MČHB1 (KPE/MČHK1)	Hudební činnosti v MŠ I
j) KHV/MČHB2 (KPE/MČHK2)	Hudební činnosti v MŠ II
k) KSV/MMEB (KPE/MMEK)	Mediální pedagogika
l) KPE/MHNB1–4 (KPE/MHNB1–4)	Hra na hudební nástroj I–IV
m) KPE/MPOB (KPE/MPOK)	Pohádky v MŠ
n) KPE/MLOUB (KPE/MLOUK)	Loutkové divadlo
o) KPE/MHDB1 (KPE/MHDK1)	Dramatické hry v MŠ I
p) KPE/MHDB2 (KPE/MHDK2)	Dramatické hry v MŠ II
q) KPE/MARB (KPE/MARK)	Arteterapie s dětmi předškolního věku
r) KVV/MKEB (KPE/MKEK)	Prostorová tvorba – keramika pro MŠ
s) KPE/MVTB (KPE/MVTK)	Výtvarné techniky a jejich vedení

(2) Zkouška následuje za obhajobou bakalářské práce. Má ústní formu. Čas určený na přípravu je minimálně 20 minut. Vlastní zkouška trvá maximálně 30 minut. Student se připravuje v místnosti, kde se zkouší. Ke zkoušce si student přinese seznam prostudované literatury. Ke každé otázce je veden rozhovor, na základě kterého student prokáže nejen teoretické znalosti, ale také schopnost znalosti aplikovat, uvádět reálné příklady jako ilustraci. Zkouší členové komise, které určí předseda komise. Do rozhovoru se může zapojit kterýkoli další člen komise. Znamku navrhnou v neveřejné rozpravě po vyzkoušení všech studentů členové komise, kteří zkoušeli. Ostatní členové komise se mohou ke známce vyjádřit. Pokud nejsou stanoviska souhlasná, o známce hlasují na návrh předsedy všichni členové komise.

(3) Tematické okruhy zkoušky jsou:

1. Estetika, estetická výchova v mateřské škole – její cíle a obsah obecně, pojetí EV v RVP PV – integrované pojetí, propojení EV do rámcových cílů, obsahu vzdělávání a podmínek vzdělávání, co by mělo dítě na konci předškolního věku zvládat v oblasti EV (vědomosti, dovednosti, postoje).
2. Možnosti rozvoje estetického postoje ke světu u dítěte předškolního věku – vývojová specifika ovlivňující estetické vnímání a postoje, smyslové vnímání jako základ estetického rozvoje, hledání a vnímání krásy v umění, přírodě i všedním životě, pedagog jako vzor a zdroj inspirace, estetická distance.

3. Umělecké dílo v praxi mateřské školy – pedagog jako zprostředkovatel umění, formy uměleckých děl, a obecné zásady pro jejich výběr uměleckých děl pro děti, umění v interiéru i exteriéru mateřské školy a jejím okolí, estetická distance a umění.
4. Hračka a hra jako prostředek estetického rozvoje dítěte – požadavky na esteticky hodnotnou hračku, kýč, vybavení pro hru v mš i na zahradě, hrové materiály (uvést konkrétní příklady kvalitních hraček), hry kruhové, rituály spojené s hrou, práce s lidovým říkadlem (příklady z praxe), příběhem, motivace ke hře, význam zpětné vazby.
5. Estetické aspekty divadla pro děti – užití divadelních prvků ve vzdělávání, divadlo pro děti předškolního věku, loutkové divadlo, divadlo hrané dětmi, besídky a vystoupení předškolních dětí, estetická distance a divadlo.
6. Literatura pro děti a její možnosti při rozvíjení estetického cítění dětí – vývoj literatury pro děti a její funkce v historické perspektivě, výběr minimálně deseti výjimečných (oceněných knih) literárních počinů 20. a 21. století, kritický pohled na literaturu pro děti od r. 1989 v ČR, estetická distance a literatura.
7. Poezie a písňové texty jako esteticky kultivují prvek v předškolním vzdělávání – setkávání dítěte s poezií a písní v průběhu vlastní ontogeneze, historický exkurz do vývoje poezie pro děti, rozlišení kvalitní a nekvalitní poezie, hledání kvalitní poezie a písňových textů v současné tvorbě pro děti (minimálně 10 ukázek), estetická distance a poezie.
8. Filozofie pro děti jako cesta k propojení etického a estetického vnímání světa – výběr vhodných témat a námětů pro filozofickou rozpravu, kladení otázek a podněcování dialogu, metoda sokratovského dialogu, propojení filozofie pro děti s dramatickou výchovou, pohybem, hudbou atd.
9. Dramatická výchova jako cesta ke kultivaci osobnosti dítěte – cíle a obsah dramatických činností v předškolním vzdělávání, užití a možnosti rolové hry v mateřské škole (dítě i učitel v roli), metody dramatické výchovy a jejich využití v integrovaném vzdělávání, ukázka projektu s využitím dramatických metod.
10. Pohádka a její psychologický, etický a estetický význam pro děti – psychologická funkce pohádek v předškolním věku, symbolika a zákonitosti pohádek, etická poselství pohádek, umocnění estetického prožitku, výběr pohádek vhodných pro předškolní věk, formy práce s pohádkou.
11. Estetické aspekty využití filmového umění v předškolním vzdělávání – film, televize a video a jejich působení na estetické postoje dítěte předškolního věku, specifika předškolního věku při vnímání a zpracovávání filmu, rozvoj mediální gramotnosti, nabídka vhodných filmových pořadů pro předškolní věk (minimálně 10 děl i s autory a režiséry), formy využití multimedii v MŠ, estetická distance a film.
12. Hudební dílo v MŠ a jeho estetická funkce – využití hudebního díla v integrovaném vzdělávání, cíle a metodika poslechových činností, rozvíjení hudebního vnímání (poznávání hudebních vyjadřovacích prostředků), výběr skladeb k poslechu (píseň, hudební pohádka, umělé hudba, hudební miniatury – konkrétní příklady), příklad vhodné realizace poslechu hudby v MŠ, estetická distance a hudba.

13. Estetické aspekty zpěvu v MŠ – zpěv jako součást života člověka (ve fylogenezi i ontogenezi) a jeho estetizující funkce, vzdělávací strategie při rozvíjení pěveckých dovedností a základních návyků, vzor učitelky, hlasová hygiena dětí a učitelky, hlasová výchova, výběr písní – lidové písně, autorské písně, riziko výběru písní z oblasti populární hudby, možnosti práce s písní a nácviku, hry se zpěvem.
14. Estetické aspekty využití hudebně pohybových činností v mateřské škole – vzájemná podpora obou složek (význam pro rozvoj kultury pohybu a hudebního citění), hra na tělo („vyladění těla“, kultivace sluchového vnímání, rytmického citění, tvořivosti), pohybový doprovod k písním (vycházející z obsahu nebo hudební formy, popř propojení obojího, příklady) lidové taneční hry, hudebně pohybová improvizace v mateřské škole (vždy příklady v praxi), estetická distance a tanec.
15. Možnosti výtvarné výchovy při kultivaci estetického citění dítěte předškolního věku – malý exkurz dějinami výtvarného umění, konfrontace dětí s výtvarným dílem (galerie, výstavy atd.), vlastní výtvarné činnosti a netradiční techniky, kultivace vkusu.
16. Architektura a prostorové objekty jako součást životního prostředí – vliv životního prostředí na utváření estetického citění dítěte, rozvíjení vnímavosti a citlivosti pro celek i detail, funkce pedagoga jako průvodce a hodnotitele, exkurz městem (znát architektonické památky a skulptury v místě svého pedagogického působení a blízkém okolí).
17. Estetika životního prostředí a její propojení s ekologickým životním postojem – budování schopnosti vnímat krásu živé i neživé přírody a cítit úctu k jejím krásám a darům, zaujímání hodnotících postojů. Zahrada mateřské školy jako prostředek ke kultivaci vztahu k přírodě a její vybavení, využití vycházek (prokázat znalost významných přírodních lokalit v okolí svého pedagogického působení a popsat jejich využití).
18. Využití estetických disciplín v rozvoji kreativity předškolních dětí – charakteristika tvořivosti a její specifika v předškolním věku, psychologické základy tvořivosti – vlastnosti tvořivého myšlení, fantazie, motivace tvořivých procesů a doporučení pro rozvoj tvořivosti v mateřské škole, příklad integrovaného celku zaměřeného na rozvoj tvořivosti s využitím estetických disciplín.
19. Tvorba vzdělávacího projektu zaměřeného na rozvoj estetického citění a vnímání světa – zásady pro tvorbu projektu, jak plánovat a evaluovat projekt, stanovení cílů a tvorba obsahové náplně spolu s dětmi, propojení estetických cílů s obecnými cíli předškolního vzdělávání.

Seznam doporučené literatury:

- Bullough, E. (1995). 'Psychická distance' jako faktor v umění a estetický princip. *Estetika*, 32(1), 10–35.
- Burton, G., & Jiráček, J. (2003). *Úvod do studia médií*. Barrister & Principal.
- Hume, D. (2002). O normě vkusu. *Aluze*, 5(2), 82–91.
- Jasanová, N. (1992). *Hudba, pohyb, kresba, slovo*. Svojtka a Vašut.

- Jenčková, E. (2006). *Hudba a pohyb v současné škole*. Tandem.
- Jiráček, J., & Köpplová, B. (2003). *Média a společnost*. Portál.
- Kulka, T. (2014). *Umění a kýč*. Torst.
- Mišurcová, V. (1978). *O estetické výchově nejmenších*. SPN.
- Platón. (2010). *Hippias větší*. Oikoymenh.
- Slavíková, V., Slavík, J., & Hazuková, H. (2010). *Výtvarné čarování – artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Albra.
- Slavíková, V., Slavík, J., & Eliášová, S. (2019). *Dívej se, tvoř a povídej!* Portál.
- Svobodová, E. (2007). *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Svobodová, E., & Švejdová, H. (2011). *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Portál.
- Šimanovský, Z., & Tichá, A. (2016). *Lidové písničky a hry s nimi*. Portál.
- Šimanovský, Z. (2021). *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Portál.
- Tichá, A. (2014). *Učíme děti zpívat*. Portál.
- Uždil J. (1978). *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. SPN.
- Uždil J., & Šašinková E. (1983). *Výtvarná výchova v předškolním věku*. SPN.
- Zuska, V. (2001). *Estetika: úvod do současnosti tradiční disciplíny*. Triton

---

ⁱ Zkratky předmětů v závorkách zde a dále v textu se vztahují ke kombinované formě studia.

ⁱⁱ V případě, že se jedná o předměty, které byly splněny od akademického roku 2021/2022, zkratka KPE byla nahrazena novou zkratkou katedry KPEP.

ⁱⁱⁱ Pokud jde o povinně volitelné předměty, jedná se o předměty, které ústí do SZZ, avšak jejich plnění není povinné, podléhá studijnímu plánu.